
HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA A EKONOMICKÝ VÝVOJ ANGOLY V SOUČASNOSTI

Jiří Sýkora*

Úvod

Angola je země paradoxů. Bývalá portugalská kolonie zprvu bojovala 14 let za nezávislost a po jejím získání v roce 1975 okamžitě propukla občanská válka trvající až do roku 2002. V důsledku toho se Angola řadí mezi nejméně rozvinuté země světa (NRZ), a to i přesto, že oplývá ropou, diamanty i jinými nerostnými surovinami. V roce 2006 patřilo Angole až 161. místo ze 177 hodnocených zemí podle indexu lidského rozvoje OSN. Jak je možné, že tři čtvrtiny obyvatel žijí v tak bohaté zemi pod hranicí absolutní chudoby? Odpověď se částečně skrývá v hospodářské politice praktikované angolskou vládou. Situace silně ovlivněná politickými motivy vyústila ve vytvoření nepřehledného a vysoce korupčního prostředí. Bohatství plynoucí zejména ze strmě rostoucí produkce ropy jednak nahrává korupčnímu a netransparentnímu chování zejména vládních činitelů, jednak umožňuje Angole bez potíží odolávat reformnímu tlaku mezinárodních institucí.

Hrubý domácí produkt Angoly v posledních letech rychle roste zásluhou těžebního průmyslu, což však nevede ke snižování nezaměstnanosti ani k potlačování chudoby. Přes některé dílčí úspěchy (snížení inflace, částečné zjednodušení evidence státních financí) se vládě Angoly zatím nedaří vydat se na cestu demokracie a tržního hospodářství. Z českého pohledu je vývoj v Angole zajímavý také proto, že Angola je jednou z deseti prioritních zemí oficiální české zahraniční pomoci. Plán ministerstva zahraničních věcí ČR na léta 2006–2008 počítal s podporou rozvojových projektů v Angole ve výši 73 milionů Kč, což představovalo zhruba 6 % české oficiální zahraniční pomoci prioritním zemím v tomto období. Cílem tohoto textu je přiblížit stav národního hospodářství Angoly a kriticky zhodnotit některé aspekty hospodářské politiky současné angolské vlády.

1. Výchozí hospodářská situace Angoly po skončení občanské války

Do roku 1975 byla Angola portugalskou kolonií. Hospodářský boom po druhé světové válce byl založen na produkci kávy, která vzrostla ze 14 000 tun v roce 1940 až na 100

---

* Světový potravinový fond, Angola (juve616@yahoo.com).

Stat' vznikla v rámci řešení Výzkumného záměru Fakulty mezinárodních vztahů VŠE v Praze č. MSM 6138439909.

tisíc tun v roce 1960 (World Bank, 1991, s. 3). Po začátku války za nezávislost v roce 1961 se Portugalci snažili více investovat do infrastruktury, a tím přitáhnout zahraniční kapitál a další portugalské osadníky. Výsledkem byl průměrný reálný růst HDP 7 % ročně, což znamenalo jeden z nejlepších výsledků v Africe vůbec. Produkce kávy dále vzrostla na 210 000 tun a Angola se stala jejím 4. největším světovým producentem. Země byla potravinově soběstačná, naopak kromě kávy vyvážela i sisal, tabák, bavlnu, kukuřici a ryby. V roce 1970 byla Angola rovněž 4. největším světovým producentem diamantů a vývozcem železné rudy. V roce 1955 objevila ropu a v roce 1973 již produkovala 144 000 barelů/den. Po růstu světových cen ropy v roce 1973 příjmy z jejího exportu poprvé převýšily příjmy z vývozu kávy, ropa se od té doby stala pro Angolu nejvýznamnějším zdrojem zahraničních financí. V roce 1970 tvořil průmysl 38 % HDP, převažoval průmysl těžební, zpracování ropy, výroba cementu a piva, dále pak chemický průmysl a papírenství.

Z celkového počtu 5 900 000 obyvatel bylo v roce 1975 přibližně 325 000 Portugalců (Hodges, 1993, s. 17). Tvořili drtivou většinu kvalifikované pracovní síly země, ovšem po vyhlášení nezávislosti 90 % z nich urychleně zemi opustilo. Někteří při odchodu navíc ničili své podniky či farmy. Kromě toho, že Angola byla od 11. 11. 1975 nezávislá, trpěla tak jako mnoho jiných bývalých kolonií nedostatkem kvalifikované pracovní síly a manažerských dovedností. Po vyhlášení nezávislosti navíc vypukl vnitřní ozbrojený konflikt, jenž i s přispěním studené války skončil, snad již definitivně, teprve v únoru 2002.

V průběhu občanské války se ekonomický vývoj země prakticky zastavil a výsledkem byla tristní situace po jejím skončení. Během války vláda zaměřovala pozornost a vynakládala značné finanční prostředky na bojové operace. MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola; Lidové hnutí za osvobození Angoly) vládla od roku 1975 v marxistickém duchu a ihned po vyhlášení samostatnosti došlo ke znárodnění veškerého majetku patřícího dříve Portugalcům. Nepříznivý vývoj národního hospodářství dohnal vládu k tomu, že se koncem roku 1991 alespoň formálně přihlásila k tržnímu hospodářství. Snažila se tím přitáhnout zahraniční investice potřebné na rekonstrukci válkou zničené domácí ekonomiky. Očekávaný efekt se však nedostavil, jednak kvůli pokračujícímu ozbrojenému konfliktu, jednak kvůli nepřehlednosti právních nástrojů regulujících zahraniční investice v Angole. Přes určitá zlepšení po roce 1994 (uzákoněno rovné zacházení domácím a zahraničním subjektům, umožnění zahraničním investorům transferovat zisky do zahraničí apod.) existovala v Angole po definitivním skončení války v roce 2002 naléhavá potřeba finančních prostředků na rekonstrukci hospodářství částečně zanedbaného, částečně zničeného válkou.

2. Poválečná obnova národního hospodářství

Na konci války vláda hospodařila s chronicky deficitním státním rozpočtem, země trpěla hyperinflací a zahraniční dluh rostl. Prakticky veškerá infrastruktura byla po válce v troskách, veřejné služby na mnoha místech neexistovaly a v důsledku toho byla více než polovina lidí negramotná, čtvrtina dětí umírala před pátým rokem věku a polovina populace ve školním věku školu nikdy nenavštívila. Vláda navíc nevedla řádně národní účetnictví a nebyla schopna doložit velkou část státních výdajů. Mezinárodní měnový

fond (MMF) i Světová banka odmítly proto Angolu dále podporovat zvýhodněnými rozvojovými půjčkami, ta byla nucena hledat finanční prostředky jinde za podstatně nevýhodnějších podmínek, což situaci dále zhoršovalo.

2.1 Vývoj HDP

Jak dokládá tabulka 1, i přesto HDP Angoly od skončení občanské války prudce stoupá. V roce 2006 rostla angolská ekonomika reálně o 15,3 %, což ji činilo nejenom nejrychleji rostoucí v Africe, ale i druhou nejrychleji rostoucí na světě vůbec (Ázerbájdžán dosáhl růstu 31 %). MMF předpokládá, že velmi rychlý ekonomický růst bude v Angole pokračovat.

Tabulka 1
Růst reálného HDP ve světě a vybraných rozvojových regionech, 1999–2008 (%)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Svět	3,7	4,8	2,5	3,1	4,0	5,3	4,9	5,4	4,9	4,9
Rozvojové země	4,1	6,0	4,3	5,0	6,7	7,7	7,5	7,9	7,5	7,1
Subsaharská Afrika	2,7	3,4	4,5	3,7	4,2	6,0	6,0	5,7	6,8	6,1
Angola	3,2	3,0	3,1	14,5	3,3	11,2	20,6	15,3	35,3	16,0

Pramen: IMF World Economic Outlook 2007, s. 211–221.

Většinou dvojciferná tempa růstu mají dvě hlavní příčiny. Za prvé, během občanské války 1975–2002 byl ekonomický vývoj země omezen jednak z důvodu zhoršené bezpečnostní situace, ale také proto, že centrální vláda MPLA zaměřovala své úsilí i finanční prostředky především na boj proti povstalcům UNITA (União Nacional para Independência Total de Angola; Národní unie pro úplnou nezávislost Angoly). S koncem války došlo ke zlepšení bezpečnostní situace (i když například nášlapné miny i dnes v Angole zůstávají velkým bezpečnostním rizikem) a země mohla začít proces obnovy a rozvoje.

Za druhé, hospodářství Angoly je založeno na těžbě a vývozu surové ropy, která spolu se službami poskytovanými ropnému průmyslu tvoří zhruba tři čtvrtiny HDP země (viz tabulka 2). To vysvětluje jak vysoká tempa ekonomického růstu, tak obrovské rozdíly v tempech ekonomického růstu dosažených v jednotlivých letech. Růst HDP závisí v Angole na světových cenách ropy, které výhodně pro Angolu dlouhodobě rostou od prosince 2001 (18 USD/barel surové ropy Brent) až do současnosti (145 USD/barel v červenci 2008) – viz obrázek 1. Stejně důležitá pro tempo růstu HDP Angoly je i dosahovaná úroveň těžby ropy. Zde leží hlavní příčina velkých rozdílů v růstu HDP mezi jednotlivými roky: zvýšení produkce každého existujícího ropného pole nebo počátek těžby v novém ropném poli výrazně přispívají k růstu HDP v daném roce.

Tabulka 2
Složení HDP Angoly, 1999–2005 (%)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Zemědělství	6,3	5,7	8,2	8,1	8,2	8,3	8,4
Těžební průmysl	66,4	66,5	57,4	58,0	52,9	49,8	49,6
z toho ropa	58,1	60,1	51,2	53,2	48,3	46,7	46,5
Průmyslová výroba	3,2	2,9	3,9	3,7	3,8	4,2	4,2
Stavebnictví	3,1	2,7	3,6	3,5	3,6	4,0	4,0
Služby	21,0	22,2	27,0	26,7	31,5	33,7	33,8

Pramen: IMF, Angola: 2006 Article IV Consultation, s. 26.

Ropná produkce v současnosti naprosto determinuje charakteristiku angolského hospodářství: v porovnání s africkými NRZ (8,2 % v roce 2005) stagnuje průmyslová výroba v Angole kolem 4 % HDP. V tomto údaji se částečně odráží rychlý růst ropného průmyslu, ale také velice nízká úroveň výrobních kapacit. V polovině roku 2008 dosahovala Angola významnějšího objemu produkce pouze u piva, cementu a kávy, prakticky všechno ostatní musí být dováženo ze zahraničí.

Podíl zemědělství na HDP činil v roce 2005 méně než 9 % v porovnání s 29,7 % ve skupině afrických NRZ (UNCTAD, 2007, s. 412–433). Tento údaj je znovu ovlivněn rychlým rozvojem těžby ropy v zemi, jenž částečně zkresluje vývoj v ostatních menších částech ekonomiky. Částečně je však také obrazem současné neradostné situace v angolském zemědělství. Jak již bylo řečeno, před vyhlášením nezávislosti byla země 4. největším světovým vývozcem kávy a vyvážela i tabák, bavlnu a ryby. V roce 1990 byl podíl zemědělství na HDP kolem 20 %. Koncem roku 2006 odhadovala Organizace OSN pro potraviny a zemědělství (FAO), že zemědělská výroba byla v roce 2006 o 30 % vyšší než v roce 2003 (IMF, 2006, s. 7). Tento nárůst byl však způsoben především návratem zahraničních i interních uprchlíků na svá malá políčka a obnovením jejich produkce. Na konci roku 2007 stále nebyla Angola zdaleka soběstačná v zemědělské produkci. Skutečný stupeň zlepšení zemědělské výroby může být přiblížen na příkladu hlavní potraviny v zemi, obilnin. Statistiky FAO ukazují, že produkce obilnin dosahovala v roce 2004 zhruba 700 000 tun. Před občanskou válkou to bylo zhruba 560 000 tun za rok, počet obyvatel však tehdy nedosahoval ani poloviny současné populace (tamtéž, s. 8). Kromě toho, že Angola obrovské množství potravin dováží, minimálně do roku 2009 bude i nadále přijímat potravinovou humanitární pomoc prostřednictvím Světového potravinového fondu.

Uvedená charakteristika angolského národního hospodářství rovněž determinuje způsob, jakým populace země na rychlém ekonomickém růstu participuje. Podle moderních teorií ekonomického růstu je v chudých zemích zapotřebí, aby byl růst zaměřen na širokou vrstvu nezaměstnaného chudého obyvatelstva (tzv. pro-poor growth). Hlavním cílem by v situaci rozšířené nezaměstnanosti a chudoby měla být tvorba maximálního počtu nových pracovních míst a maximální snížení nezaměstnanosti. I kdyby průměrné mzdy byly velmi nízké (odpovídající nízké kvalifikaci

pracovních sil), pokud se opravdu podaří významnému počtu obyvatel získat produktivní zaměstnání, jedná se o výrazné zlepšení. Jeho efekt se navíc multiplikuje, protože lidé získávající trvalý příjem například poptávají větší množství zboží a služeb, což podporuje další růst domácí ekonomiky.

V Angole bohužel k takovému jevu nedochází, protože těžba ropy nemá zásadnější vliv na růst domácí zaměstnanosti. Těžba ropy je velice omezená geograficky (většina angolských nalezišť leží na dně oceánu), ale hlavně technologicky – k její těžbě se používají nejmodernější technologie a zařízení, ale jen velmi málo pracovní síly, zejména nekvalifikované. Právě z důvodu nízké úrovně lidského kapitálu v Angole je ropa těžena zejména mezinárodními ropnými společnostmi, které jsou nuceny dovážet prakticky veškerou vysoce kvalifikovanou pracovní sílu ze zahraničí. Jelikož méně kvalifikované práce není při těžbě ropy příliš zapotřebí, je dopad ropného boomu v Angole na místní zaměstnanost a odstraňování chudoby velmi malý. Přestože neexistují oficiální statistiky, dá se odhadnout, že počet Angolanů zaměstnaných v ropném průmyslu se pohybuje pouze v řádech tisíců, což v zemi se zhruba 15 miliony obyvatel není mnoho. Zatímco makroekonomická čísla udivují svět, životní podmínky naprosté většiny obyvatel se nemění.

2.2 Inlace, měnový vývoj

Index spotřebitelských cen (Consumer Price Index, CPI) je jedním z mála pravidelně zveřejňovaných statistických údajů v Angole. Národní statistický úřad nemá zastoupení v jednotlivých provinciích, a tak je CPI založen na šetřeních prováděných pouze v hlavním městě. Od konce 70. let zažívala Angola více než dvě desetiletí vysoké inflace a hyperinflace. Její hlavní příčinou bylo krytí hlubokých schodků státního rozpočtu tištěním peněz a rychlý růst množství peněz v oběhu, dále pak nepřehledné hospodaření centrální banky BNA (Banco Nacional de Angola; Národní banka Angoly) a její omezený vliv na měnovou politiku země (hlavní slovo má vždy vláda, BNA jen plní její nařízení).

Když situace dosáhla kritických rozměrů, prováděla vláda měnové reformy. V roce 1995 bylo 1000 nových kwanza (domácí měna Angoly) nahrazeno 1 upravenou kwanzou, ale už v roce 1999 byl 1 milion upravených kwanza nahrazen 1 kwanzou, dnes platnou měnou Angoly. Rekordní míra inflace byla v zemi zaznamenána v září 2000, kdy překročila 400 % (Universidade Católica, 2005, s. 26). Od té doby inflace nepřetržitě klesá, což je prezentováno jako jeden z hlavních úspěchů hospodářské politiky vlády. V září 2003 Angola zavedla měnový stabilizační program s cílem dosáhnout jednociferné míry inflace. Nebylo přesně určeno, kdy chce Angola jednociferné inflace dosáhnout, ale jak ukazuje tabulka 3, míra inflace ke konci roku 2007 poklesla k 10 %.

Tabulka 3**Míra inflace v Angole, 1999–2007 (%)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
CPI (roční průměr)	248	325	153	109	98	44	23	15	11
CPI (na konci roku)	329	268	116	106	77	31	19	12	10

Pramen: BNA (online), IMF, Angola 2007 Article IV Consultation, s.16.

V rámci měnového stabilizačního programu v roce 2003 Angola rovněž přijala cíl stabilizovat směnný kurs kwanzy, i když opět bez předem stanoveného rozpětí. Tato politika je známa jako „politika tvrdé kwanzy“. Od jejího spuštění byla likvidita bankovního sektoru kontrolována v týdenních intervalech a BNA podle situace buď prodávala, nebo nakupovala zahraniční měnu (USD). BNA byla nucena provádět rozsáhlé intervence na podporu domácí měny při častých poklesech nominálního směnného kursu kwanzy. Je odhadováno, že během prvních 12 měsíců po zavedení politiky tvrdé kwanzy použila BNA zhruba 1,2 mld. USD k intervencím (IMF, 2005, s. 33). V té době Angola nedisponovala velkými rezervami zahraniční měny a intervence byly financovány komerčními půjčkami zaručenými ropou.

Během roku 2003 měnila BNA také míru povinných rezerv komerčních bank: v březnu 2003 byly rezervy v zahraniční měně zvýšeny z 5 % na 10 % a sníženy v domácí měně z 30 % na 10 %. V červenci 2003 pak byly oba typy povinných rezerv zvýšeny na 15 % (Gasha, Pastor, 2004, s. 13).

Politika tvrdé kwanzy měla několik důsledků (tabulka 4): míra inflace úspěšně klesla, znehodnocování nominálního měnového kursu kwanzy zpomalilo stejně jako růst peněžní zásoby. U peněžní zásoby rovněž došlo k výrazné změně pokud jde o zdroje jejího růstu.

Tabulka 4**Účinky zavedení politiky tvrdé kwanzy**

	Inflace	Nominální depreciace	Růst M3
Září 02 – říjen 04	82,1	52,5	100,3
Září 02 – září 03	108,0	86,0	136,3
Říjen 03 – říjen 04	56,2	19,0	64,3

Pramen: IMF, Angola 2005: Selected Issues and Statistical Appendix, s. 35.

V prvním období (září 2002 až září 2003) byly hlavním zdrojem tvorby peněžní zásoby úvěry poskytované BNA vládě. Ve druhém období (říjen 2003 až říjen 2004) se vládě již dařilo získávat rozsáhlé zahraniční půjčky zaručené ropou a tyto tvořily jádro růstu peněžní zásoby v zemi. Většina zahraničních financí však byla použita na intervence BNA a rezervy země v zahraniční měně dokonce mírně klesaly.

Inflace je v Angole kontrolována prostřednictvím řízení peněžní zásoby. Protože peněžní zásoba roste rychleji, než je vládní cíl (např. agregát M3 narostl o 60 % v roce 2005 proti vládnímu cíli 30 %), neklesá inflace tak rychle, jak by angolská vláda chtěla. Na konci roku 2005 činila míra inflace 19 % oproti plánovaným 15 % a na konci roku 2006 byla oficiální míra inflace 12 % oproti plánu 10 % (IMF, 2007, s. 3). Přes postupné snižování míry inflace se ani do konce roku 2007 vládě Angoly nepodařilo dosáhnout cíle jednociferné inflace, částečně kvůli příliš expanzivní fiskální politice.

Politika tvrdé kwanzy nastartovala proces stabilizace nominálního směnného kursu, poklesu míry inflace a snižování temp růstu peněžní zásoby. Současně ale peněžní zásoba stále roste příliš rychle a reálný směnný kurs kwanzy silně posiluje, což má neblahé důsledky pro konkurenceschopnost neropné části domácí ekonomiky.

Tabulka 5

Vývoj směnného kursu kwanzy, 2002–2007 (ke konci období)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Změna reálného směnného kursu (%)	2	18	20	25	6	...
Oficiální směnný kurs USD:Kz	58,7	79,1	85,6	80,8	79,5	75,0

Pramen: IMF, Angola 2007 Article IV Consultation, s. 16.

Angola je na svou silnou domácí měnu hrdá. Například BNA v jednom z mála svých publikovaných dokumentů (*Evolução Recente da Economia, Nedávný vývoj ekonomiky*) z prosince 2006 říká, že vedle rychlého růstu HDP a přebytku státního rozpočtu je největším ekonomickým úspěchem reálné zhodnocení domácí měny. I když reálné posilování kwanzy snižuje konkurenceschopnost domácí ekonomiky, vláda je jiného názoru. Neropný sektor potencionálních vývozců je podle ní velmi malý, a proto je posilování reálného kursu mnohem menší překážkou než nedostatečná infrastruktura země.

2.3 Státní rozpočet

Při zavádění politiky tvrdé kwanzy bylo plánováno, že bude doprovázena restriktivní fiskální politikou a snížením schodků státního rozpočtu. Přestože nedošlo k výraznější změně v přístupu k fiskální politice, schodky státního rozpočtu se snižovaly díky strmě rostoucím příjmům z ropy. V roce 2005 skončil státní rozpočet Angoly poprvé přebytkem a tento trend od té doby pokračuje.

Během občanské války nebylo s veřejnými prostředky dobře hospodařeno. Rozsáhlé státní platby neprocházely státním rozpočtem, což zvyšovalo fiskální nedisciplinovanost a obecnou nepřehlednost řízení veřejných financí. Například v roce 2002 bylo kolem 20 % celkových vládních výdajů uskutečněno mimo státní rozpočet (IMF, 2006, s. 13). Vláda běžně do výdajů přidávala další položky poté, co byl státní rozpočet schválen parlamentem.

Tabulka 6
Státní rozpočet Angoly, 1999–2006 (% z HDP)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy	46,4	50,2	45,1	40,5	37,9	36,9	40,7	46,4
Výdaje	81,5	58,6	49,0	49,8	44,3	38,5	33,3	31,6
Saldo	-35,1	-8,4	-3,9	-9,3	-6,4	-1,6	7,3	14,8

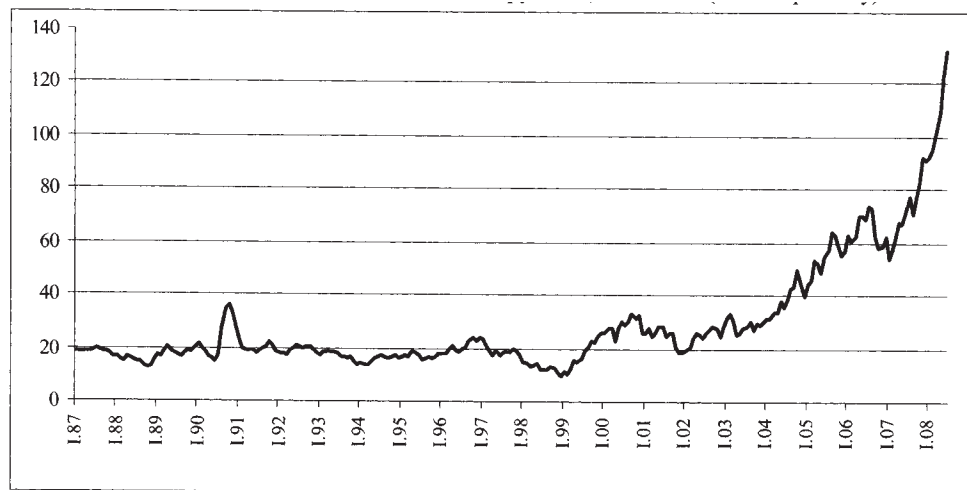
Pramen: IMF, Angola 2007 Article IV Consultation, s. 18.

Podíl příjmů z ropy na celkových státních příjmech narostl v Angole z 73,5 % v roce 2003 na 78,6 % v roce 2005 a rekordních 82 % v roce 2006 (IMF, 2007, s. 19). Absolutní hodnota příjmů státního rozpočtu v roce 2006 činila 21,0 mld. USD (12,5 mld. USD v roce 2005) a u výdajů to bylo 14,3 mld. USD (10,2 mld. USD v roce 2005).

2.4 Vnější dluh a devizové rezervy

Na začátku poválečného období byla udržitelnost angolského dluhu intenzivně diskutována. Konec občanské války v Angole však zhruba spadá do doby počátku dlouhodobého růstu světových cen ropy (obrázek 1), kdy cena barelu surové ropy Brent stoupla ze zhruba 20 USD na počátku roku 2002 až na téměř 150 USD v polovině roku 2008.

Obrázek 1
Dlouhodobý vývoj ceny barelu surové ropy Brent, 1987–2008 (měsíční průměry)

Pramen: U.S. Energy Information Administration, online.

Objem produkce ropy v Angole rovněž soustavně roste: z 875 000 barelů za den v roce 2003 na 1 427 000 barelů za den v roce 2006. Vnější finanční pozice Angoly byla

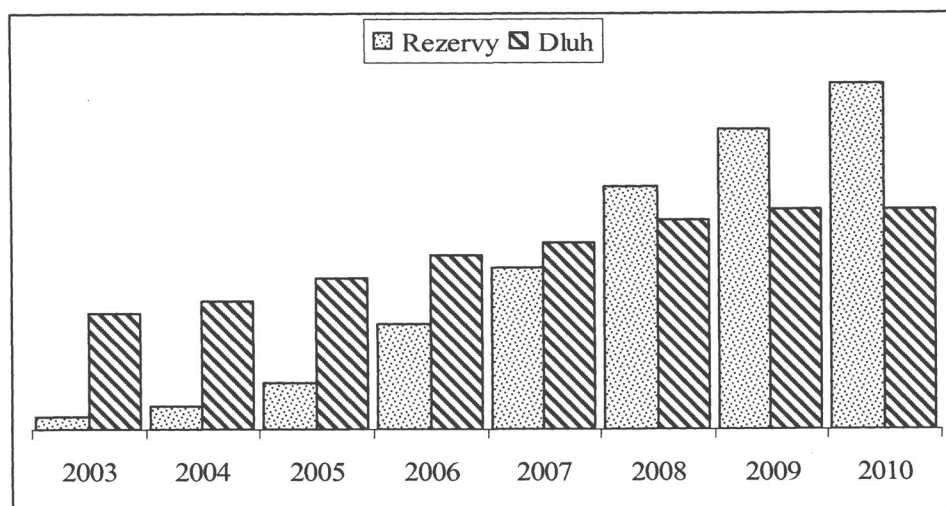

ještě v roce 2004 hodnocena jako těžko udržitelná, zejména kvůli vysokému zadlužování veřejného sektoru a malým devizovým rezervám. Jen v roce 2004 byly uzavřeny nové komerční půjčky zaručené ropou ve výši 3,4 mld. USD a vyčerpáno dalších 0,5 mld. USD z existujících půjček od Brazílie, Číny a Izraele (Economist Intelligence Unit, 2006, s. 32). Díky těmto vysokým půjčkám byla Angola v roce 2004 poprvé schopná navýšit své devizové rezervy, a to i přes pokračující intenzivní intervence centrální banky na devizovém trhu. Vláda v té době prohlásila, že žádné další komerční půjčky již přijímat nehodlá.

Vysoké devizové rezervy mají pozitivní dopad na vnější finanční pozici Angoly. Rezervy rychle rostou a v roce 2008 jejich hodnota měla poprvé převýšit hodnotu celkového vnějšího dluhu země (obrázek 2). V situaci rostoucího HDP a devizových rezerv tak dochází k posunu u všech ukazatelů hodnotících zadlužení. Podíl vnějšího dluhu na HDP poklesl ze 73,1 % v roce 2003 na 39,9 % v roce 2005 a odhadovaných 20,3 % v roce 2006 (IMF, 2007, s. 24). Podíl dluhové služby na celkové hodnotě vývozu poklesl ze 24 % v roce 2003 na 9 % v roce 2006. V roce 2006 také devizové rezervy pokrývaly sedm měsíců dovozu zboží a služeb nesouvisejících s ropným sektorem, zatímco v roce 2003 to byly pouhé dva měsíce. Od roku 2002 bylo v Angole do praxe skutečně zavedeno jen velmi málo reforem navrhovaných mezinárodním společenstvím.

Obrázek 2

Devizové rezervy a vnější dluh Angoly, 2003–2010 (mld. USD)

Pramen: IMF, Angola 2006 Article IV Consultation, s. 27.

V situaci problematických vztahů s organizacemi jako MMF však Angola svou zvyšující se potřebu finančních prostředků vyřešila po svém. Využila obrovské čínské poptávky po přírodních zdrojích a zadlužila se u čínské vlády (prostřednictvím banky

EXIM Bank of China). V roce 2005 dosáhly úvěry od Číny 5 mld. USD (Economist Intelligence Unit, 2006, s. 30) a od roku 2006 vyjednávají zástupci obou zemí o další půjčky ve výši 9,7 mld. USD (ke konci června 2008 neukončeno). Čínské peníze jsou stejně jako pro ostatní africké vlády atraktivní i pro Angolu zejména proto, že s jejich poskytnutím nejsou spojené žádné podmínky na domácí politický a ekonomický systém. Čínské půjčky jsou zaručené ropou a Angola je splácí přímými dodávkami surové ropy. Cena, kterou za to musí platit, je tržní úroková sazba, zpravidla odvozená od LIBOR (London Interbank Offer Rate). Na konci roku 2005 tvořily komerční půjčky zaručené ropou 43 % celkového vnějšího dluhu Angoly (IMF, 2007, s. 26). Tuto část dluhu Angola bez problémů pravidelně splácí.

Naopak problematickou částí angolského dluhu byly půjčky od Pařížského klubu věřitelů. V roce 2005 dosáhly výše 2,4 mld. USD a tvořily tak 19 % celkového vnějšího dluhu země, ovšem z 90 % byly po lhůtě splatnosti. Pařížský klub je součástí mezinárodního společenství a k jeho partnerům patří např. MMF, Světová banka, OECD, UNCTAD, Evropská komise nebo regionální rozvojové banky. Přes problematické vztahy s mezinárodním společenstvím doufala Angola v restrukturalizaci této části dluhu ze strany Pařížského klubu. K tomu by ovšem musela zavést reformační program schválený MMF, k čemuž nedošlo. Angolská vláda nakonec změnila strategii a rozhodla se dluh během roku 2007 splatit. K červnu 2008 zbývalo doplatit posledních 49 mil. USD. To jsou úroky z prodlení, u kterých Angola i nadále doufá v jejich odpuštění Pařížským klubem.

2.5 Mezinárodní obchod Angoly

Vývoj platební bilance Angoly odráží úplnou závislost země na těžbě ropy. Běžný účet platební bilance je v přebytku od roku 2004, zejména díky rostoucí hodnotě vývozu ropy, která byla v roce 2006 čtyřnásobná oproti roku 2002 (tabulka 7). MMF odhaduje, že přebytek běžného účtu dosáhl v roce 2006 hodnoty 10,5 mld. USD. Díky ropě se směnné relace v Angole vyvíjejí rovněž pozitivně: v roce 2005 dosahovaly 178 % úrovně z roku 2000 (UNCTAD, 2007, s. 218). Rychlý růst hodnoty neropných dovozů zejména od roku 2003 odráží nízkou domácí výrobní kapacitu. Nicméně hodnota dovozů rostla pomaleji než hodnota vývozu a od roku 2005 jsou navíc dovozy do země zpomalovány přetížením hlavních přístavů (Luanda, Benguela, Lobito, Namibe), kde musí příjíždějící lodě často velmi dlouho čekat na odbavení. Přetížení přístavů je způsobeno zastaralou infrastrukturou i velmi nízkou produktivitou práce a byrokratickými procedurami.

Mezinárodní obchod službami je v Angole silně deficitní, transfery zisků ropných společností do zahraničí a mezd jejich pracovníků dosáhly v roce 2006 hodnoty 4,7 mld. USD. Nejpodstatnější částí investic jsou i nadále přímé zahraniční investice v ropném průmyslu. Nové úvěry jsou získávány za komerčních podmínek většinou od Číny, devizové rezervy od roku 2003 rostou. Angola je tradiční exportní zemí, ale složení exportu se oproti období před získáním nezávislosti výrazně změnilo. Podíl vývozu na HDP se v Angole stabilizoval kolem 70 % (73,8 % v roce 2006), podíl dovozů poklesl ze 63 % v roce 2003 na 37,9 % v roce 2006. Vývozy surové ropy v roce

2006 tvořily 94 % celkové hodnoty vývozu (85,5 % v roce 1999), ropné výrobky 1,7 % (0,1 % v roce 1999) a diamanty 3,6 % (12,2 % v roce 1999).

Tabulka 7
Platební bilance Angoly, 1999–2006 (mil. USD)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Běžný účet	-1710	795	-1329	-150	-719	686	5138	10538
Obchodní bilance	2048	4880	3457	4568	4028	7643	15756	22277
Vývozy (ceny FOB)	5157	7920	6636	8327	9508	13475	24109	31862
Surová ropa	4406	6951	5792	7548	8530	12442	22583	29929
Dovozy (FOB)	-3109	-3040	-3179	-3760	-5480	-5832	-8353	-9586
Ropný sektor	-1152	-1127	-1178	-1393	-2022	-2184	-2554	-3484
Služby	-2442	-2432	-3316	-3115	-3120	-4480	-6614	-6087
Důchody	-1372	-1681	-1561	-1634	-1726	-2484	-4031	-5504
Finanční a kapitálový účet	1664	-450	954	-552	820	-28	-3692	-3563
Celková bilance	-126	295	-842	-551	101	658	1445	6975
Změna devizových rezerv (nárůst)	-530	-631	508	207	-263	-780	-1817	-5402

Pramen: IMF, Angola 2007 Article IV Consultation, s. 24.

Zbývajících 0,7 % bylo tvořeno vývozem cementu a ryb do okolních států (IMF, 2007, s. 24). Ryby nemohou být vyváženy na trhy rozvinutých zemí, protože Angola není schopná splnit jejich vysoké standardy na balení a hygienu. V takových případech sice Integrovaný rámec (Integrated Framework, IF) poskytuje technickou pomoc, ale Angola této možnosti dosud nevyužila. S rostoucím čínským vlivem v Angole a s prohlubujícími se vztahy obou zemí (např. zavedení přímého letu Luanda–Peking koncem roku 2007) je možné očekávat další zvyšování podílu Číny na angolských vývozech, zvláště v souvislosti se vstupem čínské společnosti Sinopec na ropný trh Angoly v roce 2006.

Teritoriální struktura mezinárodního obchodu Angoly je určena především vývozem surové ropy, který do velké míry záleží na tom, ze které země pocházejí mezinárodní ropné společnosti působící v této zemi. Dále pak záleží na rozhodnutí angolské vlády, komu prodá svůj podíl vytěžené ropy. Vývoz tak v roce 2006 plynul nejvíce do USA (39,4 % celkové hodnoty exportu) a Číny (35,4 %). Angola v roce 2006 nejvíce dovážela elektroniku z Jižní Koreje (17,3 % celkové hodnoty importu) a potraviny a jiné spotřební zboží z ostatních zemí (USA 14,3 %; Portugalsko 14,1 %; Čína 8,3 %; JAR 6,3 %). V roce 2005 tvořilo spotřební zboží 68 % celkových dovozů Angoly, kapitálové statky 22 % a polotovary 10 % (Economist Intelligence Unit, 2007, s. 5).

3. Nejproblematictější oblasti hospodářské politiky a navrhovaná řešení

Přes rychlý makroekonomický růst a dosažení měnové stability existuje v hospodářské politice Angoly mnoho problematických oblastí. Hlavním důsledkem nedostatků v řízení země je přetrvávající rozšíření chudoby.

3.1 Fiskální politika

V tomto textu odhlédneme od obecně známých problémů v chudých zemích, jako je rozšířená korupce a s ní provázané časté střety zájmů u státních těžebních společností. Kromě těchto obecných potíží je konkrétně v Angole dnes pravděpodobně nejpalčivější otázka provádění fiskální politiky. Tabulka 8 ukazuje rychlý nárůst státních výdajů v uplynulých letech, kdy vláda v zájmu obnovy zničené infrastruktury maximálně zvyšuje své současné výdaje. Takový postup je příliš expanzivní, a je dokonce v přímém rozporu s vládním cílem dosáhnout jednociferné inflace. Monetární politika země je totiž založena na skupování přebytečné likvidity centrální bankou. Inflace tím byla úspěšně snížena až k 10 %, ale za cenu intervencí, které každoročně stojí několik miliard USD. Peněžní zásoba však stále roste příliš rychle, a proto se nedaří dosáhnout jednociferné míry inflace. Ke konci roku 2007 se zdá, že potenciál dále snižovat míru inflace v zemi stejným způsobem je zřejmě vyčerpán a bude skutečně nutné podstoupit fiskální konsolidaci.

Tabulka 8
Struktura vládních výdajů v Angole, 2003–2007 (mld. USD)

	2003	2004	2005	2006		2007	
				Rozpočet	Skutečnost (odhad)	Rozpočet	Skutečnost (odhad)
Výdaje celkem	6,2	7,6	10,2	17,4	14,3	21,0	19,7
Běžné výdaje	5,1	6,1	8,3	9,5	10,3	13,5	14,4
Zaměstnanci	1,7	2,0	2,8	4,0	3,9	4,5	5,2
Zboží a služby	2,2	1,9	2,8	2,7	3,4	4,7	4,9
Dluhová služba	0,3	0,5	0,6	0,6	0,7	1,1	0,7
Transfery	0,9	1,7	2,1	2,3	2,3	3,1	3,6
Kapitálové výdaje	0,9	1,4	1,7	7,9	4,0	7,5	5,3

Pramen: IMF, Angola 2007 Article IV Consultation, s. 19.

Hlavním problémem v Angole je, že národní hospodářství nemá absorpční kapacitu dostatečnou na to, aby se s tak rychlým nárůstem vládních výdajů dokázalo vyrovnat. Administrativní schopnosti vlády na všech úrovních jsou slabé, Angola nepoužívá středně ani dlouhodobý ekonomický plán, který by mohl zamezit výkyvům vládních výdajů podle rostoucích či klesajících příjmů z ropy. Vláda naopak veřejně

proklamuje, že její jednoznačnou prioritou je obnovení fyzické infrastruktury v zemi. Děje se tak bez ohledu na slabou administrativu a z ní plynoucí neefektivitu mnoha projektů na obnovu. Částečně i proto, že není možné donekonečna odsouvat parlamentní a prezidentské volby (po několika odkladech se uskutečnily v září 2008), začala vláda vkládat obrovské finanční prostředky do Programu veřejných investic (Programa de Investimento Publico, PIP).

PIP byl vytvořen právě za účelem fyzické rekonstrukce Angoly, přičemž efektivita vynaložených prostředků ani kvalita práce bohužel nebývá předmětem zájmu angolské vlády. Již v roce 2005 byla vláda schopná realizovat pouze asi 40 % výdajů plánovaných v rámci PIP, v roce 2006 to bylo 50–60 % (Economist Intelligence Unit, 2007, s. 9). Část nárůstu vládních výdajů souvisí se zvyšujícím se počtem zaměstnanců ve veřejném sektoru. Například jen v roce 2005 bylo najato 22 000 nových učitelů a 12 000 zdravotníků, a to bez velkých požadavků na jejich kvalifikaci. Pro rok 2006 se původně počítalo se schodkem státního rozpočtu ve výši 6 % HDP. Protože však vláda není schopná realizovat plánované výdaje, skončil rozpočet naopak přebytkem 15 % HDP (6,7 mld. USD). Přes všechny uvedené skutečnosti však vláda pokračuje v plánování rychlého tempa růstu státních výdajů: ty meziročně narostly o 23 % v roce 2004, o 34 % v roce 2005, o 40 % v roce 2006 a plánované zvýšení pro rok 2007 činilo 47 % (IMF, 2007, s. 19).

Bylo by žádoucí, aby vláda Angoly snížila plánovaný růst státních výdajů. To by mimo jiné umožnilo i efektivnější kontrolu nad růstem peněžní zásoby v ekonomice a další pokles míry inflace. Navíc by tím došlo k omezení silného reálného zhodnocování kwanzy, což by spolu se strukturálními reformami mohlo vést k rozvoji soukromého podnikatelského sektoru. Státní výdaje by bylo možné namísto absolutního zvyšování zefektivnit jejich reorganizací, např. odstraněním černých duší z výplatních pásek veřejného sektoru či omezením nadbytečného počtu zaměstnanců v armádě a státní správě. Nicméně největším problémem v současné době je jednoznačně nízká efektivita prostředků vynakládaných na PIP. Po válce bylo zhruba 80 % silniční sítě v zemi nepoužitelných, železniční síť byla zcela zničena, distribuce elektřiny velmi omezena a pouze třetina obyvatel měla přístup k pitné vodě (UNDP Angola, 2005, s. 41). Angola byla nejzaminovanější zemí světa a nášlapné miny představovaly vážnou překážku pro rozvoj ekonomických aktivit. V takové situaci je snaha o rekonstrukci země pochopitelná, ale s realizací PIP je spojeno mnoho problémů.

Největší část PIP je financována čínskými komerčními půjčkami za ropu. Čína dosud Angole poskytla úvěr ve výši 2 mld. USD v roce 2003 (zvýšen na 3 mld. USD v roce 2004) a další úvěr ve výši 2 mld. USD v roce 2005. Dohody o těchto půjčkách obsahují mimo jiné podmínku, že to budou čínské stavební společnosti, kdo bude realizovat rekonstrukční projekty financované z tohoto zdroje. Čínské firmy se tak začaly v Angole intenzivně angažovat a opravují či staví nové silnice, mosty, železnici, tržiště, školy či nemocnice. Tyto projekty jsou zadávány bez výběrového řízení, čehož jednotlivé firmy maximálně využívají k dosahování nepřiměřeného zisku. Kromě toho v letech 2003–2005 dovážely veškerou svou pracovní sílu (a vybavení) z Číny, takže obrovské vládní projekty na rekonstrukci infrastruktury neměly absolutně žádný vliv na angolskou zaměstnanost (Economist Intelligence Unit, 2006, s. 10). Přes postupné zlep-

šování situace (zvyšování kvality práce, zapojování místní pracovní síly do projektů) zůstává PIP značně problematický. Cena jednotlivých projektů je i dnes velmi vysoká, v některých případech až řádově vyšší, než by byla tržní cena takového projektu. Získávání zakázek zůstává neveřejným, což přispívá ke zbytečně vysokým nákladům. Z pohledu celkového hospodářského vývoje země by bylo velmi žádoucí zefektivnit veškeré státní výdaje (zejména PIP). S ohledem na omezenou absorpční kapacitu národního hospodářství by to znamenalo úsporu značných finančních prostředků, které by bylo vhodné použít na další navýšení devizových rezerv země. Anebo jako příjem stabilizačního fondu, který mnohé země produkující nerostné suroviny vytvářejí ve snaze zmírnit budoucí možnou krizi vyvolanou poklesem světových cen surovin.

3.2 Rozvoj výrobních kapacit

Až Angola vyčerpá svou ropy (nebo prudce poklesne její světová cena) a bude potřeba upravit fiskální politiku, mohly by být příjmy z ropy nahrazeny kupříkladu daňovými příjmy od domácích podnikatelských subjektů. Aby se však mohly vybírat vyšší daně, musela by nejprve v zemi existovat prosperující ekonomika, kterou by bylo možné zdanit. V současné době vývoj v jiných oblastech ekonomiky, než je těžba ropy a diamantů, bankovníctví a stavební aktivity placené vládou, není příliš radostný. Pokud není do podnikatelských aktivit zahrnuta vlivná osoba, nejlépe přímo ministr, nemá soukromý podnikatel v Angole velkou šanci na úspěch. Podnikatelské prostředí v zemi je totiž velmi nepříznivé.

Pouze v ropném sektoru panuje relativní stabilita, právní normy jsou dodržovány a vláda tuto oblast národního hospodářství všemožně podporuje. Což je pochopitelné, protože Angola z ropy žije. Z pohledu zahraničního investora je situace v sektoru těžby diamantů mírně horší – zde totiž není jasné ani to, jak jsou rozdělovány těžební licence. I tak ale je tento sektor organizován lépe než ostatní části ekonomiky Angoly a podobnou situaci je možné očekávat v rozvíjejících se plánech na těžbu ostatních minerálů. V ostatních oblastech je rozvoj soukromého podnikatelského sektoru silně zanedbán. Od samého počátku uvažování o hospodářských reformách v roce 2001 bylo zdůrazňováno, že je třeba v zemi podpořit vznik a vývoj silného soukromého sektoru.

K tomu by však i v roce 2008 bylo potřeba zavést stejné reformy, jaké byly plánovány v roce 2001: vynucování smluv a vlastnických vztahů, podpora konkurenčního prostředí, snížení byrokracie, trestání korupce a protekce. Tyto praktiky v důsledku vedou například k velmi vysokým přírůzkám na zboží dovážené do země. Někdejší nesmělé plány na privatizaci byly úplně opuštěny a stát nadále dotuje národní podniky hospodařící se ztrátou. Omezování konkurence a dočasná ochranná opatření by bylo možné pochopit, pokud by záměrem vlády bylo obnovení kdysi existujících výrobních kapacit země. Tak tomu ale bohužel není, současná situace je charakterizována čistě vyhledáváním renty ze strany vládních představitelů.

Vývoj soukromého podnikatelského sektoru je v Angole rovněž ztížen posilováním reálného směnného kursu kwanzy. Vláda před tímto faktem strká hlavu do písku a tvrdí, že domácí ekonomika neprodukuje a nevyváží jen proto, že v zemi chybí infrastruktura. Až

bude infrastruktura vybudována, budou prý moci výrobci z vnitrozemí dopravit svou produkci na pobřeží, odkud bude vyvážena do světa. Ve skutečnosti však ani ve vnitrozemí žádné významné výrobní kapacity neexistují a v roce 2007 již domácí měna posílila do té míry, že není možné vyvážet ani zemědělské produkty, jako je káva.

V dnešní době je ze strany mezinárodního společenství kladen hlavní důraz na odstraňování chudoby rozvojem výrobních kapacit, zapojením maximálního podílu populace do oficiální ekonomiky, a tím zvyšování jejich životní úrovně. V Angole k takovému procesu z výše uvedených důvodů bohužel zatím nedochází. Dokladem nepříznivého vývoje jsou i srovnávací studie mezinárodních organizací. Například Světová banka porovnává v projektu Doing Business obtíže, které musí potenciální podnikatel překonávat v různých zemích. Projekt provádí objektivní měření existujících pravidel pro podnikání a jejich vynucování v různých zemích. Ohodnocuje přitom jak stávající situaci, tak reformy zaváděné pro její zlepšení. Ve zprávě Doing Business 2008 se angolské podnikatelské prostředí umístilo na 167. místě ze 178 zemí. Mnoho zemí, včetně rozvojových i NRZ, bylo rovněž hodnoceno, co se týče zaváděných reforem. Angola v tomto hodnocení chyběla prostě proto, že zde žádné reformy prováděny nebyly. Závěry studie Doing Business 2008 jsou potvrzeny i jinou důvěryhodnou zprávou.

V červenci 2007 vydalo Světové ekonomické fórum společně se Světovou bankou a Africkou rozvojovou bankou Zprávu o africké konkurenceschopnosti (Africa Competitiveness Report 2007). Na tomto seznamu je Angola označena jako nejméně konkurenceschopná ze všech 128 hodnocených zemí, a to i přes rychlý růst HDP. I v tomto přístupu je celková konkurenceschopnost založena na hodnocení v dílčích oblastech. Angola byla hodnocena jako nejhorší 128. v oblasti základních požadavků, která zahrnuje hodnocení veřejných institucí, infrastruktury, zdravotnictví, základního školství a makroekonomické politiky. V ostatních oblastech, jako je efektivnost trhu, technická vybavenost podniků, inovace nebo zavádění nových technologií, se Angola umístila na 123.–126. místě. Hlavní důvod pro tento žalostný výsledek vidí Světové ekonomické fórum v neefektivní vládě, byrokracii, nekvalifikované pracovní síle, obtížném přístupu podnikatelů k finančním prostředkům a korupci.

Dopad omezování konkurence a protežování vybraných firem na obecné zvyšování kvality a produktivity je možné dokladovat na příkladu Centra pro podporu podnikání (Centro de Apoio Empresarial, CAE). CAE bylo v Angole založeno jako vedlejší aktivita ropné společnosti BP, namířená na pomoc malým a středním podnikům v jejich rozvoji. Hlavním cílem přitom je pomoci těmto podnikům získat smlouvu od některé z mezinárodních ropných společností operujících v Angole a stát se tak jejím dodavatelem. V současnosti si totiž ropné společnosti prakticky všechny služby i zboží dovážejí ze zahraničí, takže potenciál je v této oblasti pro angolské firmy velký. CAE vzniklo v roce 2004 a dnes je jeho členem 214 místních firem. Zvýšit konkurenceschopnost místních podniků až na mezinárodní úroveň je však velmi složité, takže k říjnu 2007 pouze 22 členů CAE skutečně získalo kontrakt v ropném sektoru, čímž bylo vytvořeno 67 nových pracovních příležitostí (viz www.caangola.com). Všechny tyto firmy však dodávají nenáročné služby jako úklid nebo catering. Protože dodávky zboží a služeb přímo ovlivňujících produkci ropy musejí být absolutně spolehlivé, dokázala zatím jenom jediná angolská firma získat kontrakt v této oblasti (dodává čerpadla).

Závěr

Angola patří mezi nejchudší země celého světa, má ale reálnou šanci svou ekonomickou a sociální situaci po skončení občanské války rychle zlepšit. Vládě se podařilo dosáhnout dvojciferných temp růstu HDP, roční míra inflace se blíží 10 % a kurs domácí měny je stabilní, státní rozpočet ani platební bilance už nekončí schodkem. Tolik informace, které vláda Angoly označuje za největší úspěchy své hospodářské politiky. Při vnějším pohledu na praktiky angolské vlády se však zdá, že její hospodářská politika je spíše charakterizována nedokonalostmi, vyhýbáním se některým vážným problémům a absencí dlouhodobější ekonomické koncepce.

Za původce všech konkrétních potíží je možné označit styl, kterým vládnoucí elita řídí národní hospodářství a celou společnost. Země není závislá na oficiální rozvojové pomoci, jejíž poskytnutí rozvinuté země obvykle podmiňují například zaváděním ekonomických reforem v zemi příjemce. Zejména proto mohou být nadále veškeré vnitřní záležitosti země řešeny velice neprůhledně. Přírodní bohatství není využíváno promyšleně. Všechny příjmy z jeho prodeje jsou okamžitě utráceny bez ohledu na situaci budoucích generací v zemi. V podmínkách Angoly vede takový postup k neefektivitě a zbytečnému plýtvání finančními prostředky. Korupce a protekce jsou v angolské společnosti přítomné na každém kroku a vůdci země arogantně odmítají jakékoli výtky ze strany mezinárodních organizací. Jako suverénní země má Angola jistě na takový postup právo, ovšem styl práce uplatňovaný angolskou vládou má neblahé následky na život většiny obyvatel země. Tyto následky je možno doložit různými způsoby.

Například mezinárodní organizace řadí Angolu k samému dnu žebříčku zemí při jednotlivých srovnávacích studiích. Zvláště zarážející je v tomto smyslu hodnocení Angoly jako nejméně konkurenceschopné země Afriky. Chudoba je v Angole všeobecně rozšířená. Naprostá většina pracovních sil (kolem 85 %) pracuje v zemědělství, jež přispívá k HDP země pouze 8 %. Lidé nemají jinou možnost, než věnovat se subsistenčnímu zemědělství a doufat, že vypěstují množství produkce, které jejich rodině zajistí přežití. Alternativní možnosti zaměstnání v zemi nejsou, protože soukromý podnikatelský sektor prakticky neexistuje.

Podnikatelské prostředí v zemi je navíc pro jeho vznik a vývoj krajně nepříznivé (jak dokumentuje například projekt Světové banky Doing Business). Legislativa a vynucování práva je v Angole velmi slabé a daří se jen těm soukromým firmám, které mají protekci nebo nejlépe jsou přímo vlastněny členy vlády. Vytvořené nekonkurenční prostředí škodí ekonomickému vývoji, zvyšování kvality a produktivity. Navíc dochází k silnému zhodnocování reálného směnného kursu domácí měny a veřejné služby jsou buď nedostupné, nebo velmi nekvalitní. To vše potenciální vývoj soukromého sektoru ztěžuje. Vláda však má na mysli zejména vlastní prospěch a před problémy země většinou zavírá oči a neřeší je. Změna v přístupu vlády k řízení země v budoucnu je velmi nepravděpodobná.

Přes to všechno k postupnému zlepšování situace v zemi dochází, ale vláda mu svými činy spíše brání, než by ho podporovala, a potenciálně by bylo možné zemi měnit mnohem rychleji. Pokud by se podařilo omezit korupci a protekci, zlepšit veřejné služby, infrastrukturu a právní řád, jistě by se v tak bohaté zemi našla celá řada

potenciálních soukromých podnikatelů. Rozvoj soukromého sektoru by vedl k oživení i jiných sektorů ekonomiky, než je těžební průmysl, k postupnému zvyšování zaměstnanosti a životní úrovně. Je to však běh na dlouhou trať, zejména v kontextu současného politického stylu angolské vlády.

Literatura

- BANCO NACIONAL DE ANGOLA, DEPARTAMENTO DE ESTUDOS E ESTATISTICA. 2006. Boletim Estatístico, 1997, Setembro/05. Luanda : BNA, 2006.
- ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. 2007. Angola at a Glance: 2007-08. London : EIU, 2007. ISSN 0969-7985.
- ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT. 2006. Angola at a Glance: 2006-07. London : EIU, 2006. ISSN 0969-7985.
- GASHA, J. G.; PASTOR, G. 2004. Angola's Fragile Stabilization [Working Paper WP/04/83]. Washington (DC) : IMF, 2004.
- HODGES, T. 1993. *Angola to 2000: Prospects for Recovery*. London : EIU, 1993. ISBN 978-0850587074.
- INTERNATIONAL MONETARY FUND. 2007. Angola - 2007 Article IV Consultation. Washington (DC): IMF, 2007. www.imf.org/external/np/ms/2007/060607.htm.
- INTERNATIONAL MONETARY FUND. 2006. Angola - 2006 Article IV Consultation. IMF Country Report No. 06/174. Washington (DC): IMF, 2006.
- INTERNATIONAL MONETARY FUND. 2005. Angola - Selected Issues and Statistical Appendix. IMF Country Report No. 05/125. Washington (DC): IMF, 2005.
- INTERNATIONAL MONETARY FUND. 2007. *World Economic Outlook April 2007 - Spillovers and Cycles in the Global Economy*. Washington (DC): IMF, 2007. ISBN 978-1-58906-626-7.
- McMILLAN, J. 2006. *The Main Institution of the Country is Corruption: Creating Transparency in Angola*. Stanford : Centre on Democracy, Development, and the Rule of Law; 2006. www.cddrl.stanford.edu.
- OLAFSEN, E.; NARDIN, F. 1998. *The Political Economy of Oil in Angola*. Boston, 1998. www.aeaf.org/papers/1998-08-ellen-olafsen.htm.
- UNCTAD. 2006. *Handbook of Statistics 2006-07*. Geneva : United Nations, 2006. ISBN 978-92-1-012063-0.
- UNDP. 2006. *Human Development Report 2006*. New York : UNDP, 2006. ISBN 0-230-50058-7.
- UNDP ANGOLA. 2005. Relatorio de Desenvolvimento Humano, Angola 2005. Luanda : UNDP, 2005.
- UNIVERSIDADE CATÓLICA DE ANGOLA, CENTRO DE ESTUDOS E INVESTIGACAO CIENTÍFICA. 2006. Relatório Económico de Angola 2005. Luanda : Universidade Católica, 2006.
- WORLD BANK. 1991. Angola - An Introductory Economic Review. Washington (DC) : World Bank, 1991. www.worldcat.org/wcpa/ow/f210bd39068cc4eea19afeb4da09e526.html.
- WORLD BANK. 2007. Doing Business 2008. Washington (DC) : World Bank, 2007. www.doingbusiness.org.
- WORLD ECONOMIC FORUM. 2007. Africa Competitiveness Report 2007. World Economic Forum, Geneva, 2007. www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Africa%20Competitiveness%20Report/index.htm.

ECONOMIC POLICY OF ANGOLA AND DEVELOPMENT OF ITS NATIONAL ECONOMY

Abstract: The article describes the state and development of Angolan economy. From being one of the strongest economies in Africa, Angola was transformed by long-term civil conflict into debris of its former fame. Fortunately, the fighting has finished a few years ago and fortunately again, Angola is rich in natural resources, above all in oil. This article looks at the recent developments of Angolan economy and the lack of government's good will and capacity to use the vast and growing oil revenue for the benefit of national economy. Thanks to the situation of world oil market Angolan government can easily push aside the international calls for reforms and transparency and access sufficient financial resources from the likes of China. Still, there is a hope Angolan government will yield under the international pressure and reform its macroeconomic policies. This is the premise for returning to Angola's former economic shape.

Keywords: economic policy, fiscal policy, international relations

JEL Classification: E66, O55, Q38